

Merâhu'î-
ervâh'ın
ilk iki sayfası
(Süleymaniye Ktp.,
Hâlet Efendi,
nr. 487)

len (rubâînin mülhakları), fiil kalıpları dörtlül kök fiilin beşli türemişiyle (humâsî me-zîd: ← تفعل ← تدرج) altılı türemişi (südâsî me-zîd: ← افعل ← احرجم) ve buna dahil edilen fiil kalıpları ele alınmıştır.

Eserinin birinci bölümünü yedi kısma (fasıl) ayıran müellif bunların her birinde düzenli (sahîh-i sâlim) bir fiilden türeyen mâzî, muzârî, emir ve nehiy fiilleriyle ism-i fâil, sıfât-ı müşebbehe, ism-i tafdîl, mûbalağalı ism-i fâil, ism-i mef'ûl, ism-i zaman, ism-i mekân ve ism-i âlet kalıplarının çekimini yapmıştır. Diğer altı bölümde düzensiz fiiller olan muzaaf, meh-mûz, misâl, ecvef, nâkıs ve leffin zaman-lara ve şahıslara göre çekimleri verilmiş, çekim sırasında meydana gelen harf düşmesi (hazif), harf değişim ve dönü-şümleri (î'âl, ibdâl, kalb) gibi değişiklikler sebepleriyle açıklanmış, bu fiillerden türeyen fiil ve isim kalıplarının çekimi yapılmıştır. Eser, "aksâm-ı seb'a" adı verilen ve kök harfleri içinde illet harfi bulunup bulunmamasına göre fiil ve türevlerini yedi kısımda inceleyen sisteme göre düzenlenmiştir.

Merâhu'î-ervâh müstakil olarak veya adı geçen sarf risâleleriyle birlikte defalarca basılmıştır (İstanbul 1233, 1286, 1291; Bulak 1240, 1249, 1262, 1282; Delhi 1293; Lahor 1906; 1276, 1280, 1282; Kahire 1299, 1344). Eser üzerine yazılan çok sayıda şerh arasında Dunkûz (Dikgöz) lakabıyla tanınan Şemseddin Ahmed'in *Şerhu'î-Merâhî*' (İstanbul 1306; Kahire 1309), Bedreddin el-Aynî'nin *Melâhu'î-ervâhî fî şerhi Merâhî'î-ervâhî*' (bk. bibl.) ve Kemalpaşazâde'nin *el-Felâh fî şerhi'î-Merâhî*' (İstanbul 1289) sayılabilir (diğer şerhler için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 24-25; *Suppl.*, II, 14).

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed b. Ali b. Mes'ûd, *Merâhu'î-ervâh*: "*Sarf Cümlesi*", İstanbul 1317; Bedreddin el-Aynî, *Melâhu'î-ervâh fî şerhi Merâhî'î-ervâh* (nşr. Abdüsettar Cevâd, *el-Mevrid* içinde), IV/2, Bağdad 1975, s. 195-228; IV/4 (1975), s. 227-254; V/2 (1976), s. 171-196; V/3 (1976), s. 189-204; V/4 (1976), s. 195-214; Süyûtî, *Buğyyetü'l-uu'ât*, I, 347; Abdülâtîf b. Muhammed Riyâzîzâde, *Esmâ'ü'l-küttüb* (nşr. Muhammed Altuncı), Kahire 1395/1975, s. 287; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1651; Brockelmann, *GAL*, II, 21, 24-25; *Suppl.*, II, 14; Serkis, *Mu'cem*, I, 374, 906; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), I, 175; Nihal Atsız, "Kemalpaşa-Oğlu'nun Eserleri", *ŞM*, VII (1972), s. 122.

KENAN DEMİRAYAK

MERAKEŞ

(مرآکش)

Fas'ta tarihî bir şehir.

Merakeş (Merrâkûş) adını menşei hakkında kesin bilgi yoktur. Arap müelliflerinin yaptıkları etimolojik tahliller hayal mahsulü rivayetlere dayanmaktadır (*İA*, VII, 743). Fas'ın güneyindeki geniş ve düz Havz ovasında deniz seviyesinden 465 m. yükseklikte kurulan Merakeş'in kuruluş çalışmaları, yaygın kabule göre Murâbit Emîri Ebû Bekir b. Ömer tarafından 454'te (1062) başlatılmış (459/1067 veya 462/1070 yıllarında başlatıldığı da rivayet edilir), Yûsuf b. Tâşfin zamanında muhtemelen 470'te (1077-78) tamamlanmış ve Murâbitlar'ın başşehri olmuştur. Şehrin kuruluşunun Dern dağında yaşayan Berberî asıllı Masmûde kabilelerini (Masâ-mide) kontrol altında tutmak amacına dayandığı ve bunun için başlangıçta Lem-tûneliler'in barındığı bir ordugâh-şehir olarak planlandığı sanılmaktadır. Surların yapılması Masmûde saldırılarının yo-

ğunlaştığı Ali b. Yûsuf b. Tâşfin dönemi-ne (1106-1143) rastlar. Rivayete göre sur inşa etme fikri Ali b. Yûsuf'un, oğlu Tâşfin için biat almak üzere davet ettiği Endülüs'lü Mâlikî fakihî ve kadısı İbn Rüşd'un (ö. 520/1126) tavsiyesine dayanmaktadır. Ali b. Yûsuf ayrıca şehrin ortasına kendi adıyla anılan (İbn Yûsuf) büyük bir cami ve bir medrese yaptırmıştır. Daha sonraki asırlarda yenilenen ve çeşitli değişikliklerle uğrayan medreseye son zamanlarına kadar Senegal, Nijerya ve Cezayir ile diğer Mağrib şehirlerinden öğrenciler gelirdi. Burada bulunan yazmaları sömürge döneminde Vali Tihâmî el-Cilâvî Paşa kendi adına yaptırdığı sarayına nakletmiştir. Ali b. Yûsuf zamanında birinci altın çağını yaşayan Merakeş, bu dönemde özellikle güvenli bir bölgede ve ana yolların kavşağında bulunmasından dolayı kervanların uğrak yeriydi ve tüccarlar kadar sanat-kârlar için de cazip bir şehir haline gelmişti. Deri işlemeciliği bugün de olduğu gibi buradaki en gözde mesleklerdendi; hatta sur kapılarında birine Bâbüddebbâğın adı verilmişti. Aynı zamanda sabun-culuk, bakırcılık ve dokumacılık sanatları da gelişmişti.

Murâbitlar'ın başşehri Merakeş'i, Muvahhidler'in kurucusu İbn Tûmert'in 524'te (1130) başarısızlıkla sonuçlanan kırk günlük muhasarasından on yedi yıl sonra halefi Abdülmü'min on bir ay süren kuşatmayla ele geçirdi (18 Şevval 541 / 23 Mart 1147). Ardından Abdülmü'min'in Selâ'da bulunduğu bir sırada İbn Tûmert'in yakınları tarafından başlatılan isyan kısa sürede bastırıldı (547/1152 veya 549/1154). Şehir Muvahhidler'in çöküş döneminde Abdülmü'min ve İbn Tûmert aileleri arasındaki mücadeleye sahne oldu. Merakeş'i başşehri edinen Muvahhid hükümdarları burayı batıda bulunan İslâm ülkelerinin (Fas, Cezayir, Tunus, Endülüs) merkezi olmaya lâayık bir seviyeye ulaştırmak için çeşitli mimari eserlerle süslediler ve özellikle Endülüs'ten getirdikleri İbn Tufeyl, İbn Rüşd, Ebû Mervân Abdül-melik İbn Zühr gibi çok sayıda filozof, âlim ve ediple bir ilim ve irfan yuvası haline soktular. Rivayete göre bu dönemde Merakeş'in nüfusu yarım milyona ulaşmıştı. Muvahhid hükümdarları şehrin mesken problemiyile bizzat ilgilendiler. Halife Ebû Yûsuf el-Mansûr, kendi kabilesi Sanhâce ile Heskûre kabilesi için özel bir mahalle inşa ettirdi. Bu mahallenin kuruluşu tamamlandıktan sonra o taraftaki yıkık surlar yeniden yapıldı. Ardından başka kabilelerin de şehre yerleşmesiyle

Kütübiyye Camii – Merakeş

surlar büyümeyi engellemeye başladı. Bunun üzerine Ebû Yûsuf şehrin güneyine ona bitişik yeni bir kasaba kurdu ve 585 (1189) yılında buraya taşındı. Onun yaptırdığı binalar arasında bîmârîstan da bulunmaktadır. Abdülvâhid el-Merrâkûşî, bu yapıyı kendi türünün yegâne numunesi ve halifenin hastalara gösterdiği ilginin sembolü kabul eder. Bugün Mağrib sanatının en güzel örneklerinden sayılan Kütübiyye Camii de bu sultan tarafından son şekline kavuşturulmuştur (bk. KÜTÜBİYYE CAMİİ). Ebû Yûsuf el-Mansûr dönemi Merakeş'in ikinci altın çağı olarak görülür; şehrin düşüşü onun vefatından sonra başlamıştır. Şehir, Muvahhid Hükümdarı Abdülvâhid er-Reşîd ile Yahyâ b. Nâsır arasındaki iktidar mücadeleleri sırasında çeşitli şekillerde zarar gördü.

Merînî Sultanı Ebû Yûsuf Ya'kûb 10 Muharrem 668'de (9 Eylül 1269) Merakeş'e girerek yedi ay kaldı. Merînîler'in hükümet merkezini Fas şehrine nakletmelerinin ardından buranın Murâbitlar ve Muvahhidler devrindeki ilmî önderliği korunamadı; imar ve inşaa faaliyetleri de geriledi. Merînî sultanlarından Merakeş'e hizmet edenlerin sayısı çok azdır. Bu döneme ait en önemli eserler İbn Sâlih Camii ile Mevâsîn Çeşmesi'dir. Ebû Yûsuf Ya'kûb saltanatının ilk günlerinde bir medrese yaptırmaya başladı, fakat bitiremediği inşaatı Ebû'l-Hasan Ali tamamladı. Merînîler devrinde Merakeş idarî merkez olmaktan çıktığı için merkeze uzak diğer büyük şehirler gibi nüfuzlu valiler tarafından idare edildi. Daha sonra bu görev şehzadelere verildi ve bunlardan bazıları Fas'ta oturan sultanlara karşı ayaklandılar.

930'da (1524) Sa'dîler'den Ahmed el-A'rec Merakeş'i savaşız ele geçirdi ve burayı yeniden başşehir yaptı; bu sayede

şehir yeniden canlandı. Ancak Hasan el-Vezzân kuruluşundan 500 yıl sonra gördüğü Merakeş'in eski ihtişamlı dönemini kaybettiğini ve bedevî saldırıları yüzünden büyük ölçüde boşalarak arazisinin ekilmediğini söyler (*Vaşfü İfrîkîyye*, I, 128-129, 135). Sa'dîler devrinde Merakeş, en parlak günlerini Sultan Ahmed el-Mansûr zamanında (1578-1603) yaşadı ve Batı İslâm dünyasının kültür merkezi haline geldi. Ahmed el-Mansûr tarafından 986 (1578) yılında Portekiz'e karşı kazandığı Vâdilmehâzin savaşının zafer hâtırası olarak on altı yılda yaptırılan Kasrûlbedî Sarayı, Gırnata'daki Elhamra Sarayı örnek alınarak yapılan mimari tarzıyla İslâm dünyasının en önemli eserlerinden biri kabul edilmiştir. Ancak Merakeş'in şöhretini asırlarca sürdürebilecek nitelikteki bu saray, Filâlî Sultanı Mevlây İsmâil tarafından 1119'da (1707) yıktırılarak malzemeleri yeniden kullanılmak üzere Miknâs'a götürüldü.

Merakeş 1669'da hâkimiyetlerini bugüne kadar sürdüren Filâlîler (Alevî şerifleri) tarafından ele geçirildi. Yağmalanan ve idare merkezinin Miknâs'a taşınması sebebiyle ihmal edilen şehir o tarihten itibaren özellikle saltanat kavgaları sırasında vuku bulan el değiştirmeler yüzünden çeşitli yıkımlara uğradı ve bu durum XVIII. yüzyılın ortalarına kadar sürdü. Mevlây Muhammed'in saltanat dönemi (1757-1790) Merakeş'in en mesut devirlerinden birini oluşturur. Merakeş'i başşehir yapan Mevlây Muhammed, burada bir saray ve bazı yeni binalar yaptırdığı gibi birçok tarihî eseri de tamir ettirdi. Onun ölümünün ardından şehir yine mücadelelere sahne oldu ve sıkıntılı günler yaşadı; XIX. yüzyılda idare merkezi tekrar buraya taşındı. Günümüzde turistler tarafından ziyaret edilen eserler bu son

asırlara aittir. Şehrin surları I. Hasan döneminde onarıldı (1873). Dönemin vezirlerinden Ebû Hammâd'ın on dört yılda yaptırdığı Kasrûlbâhiye Sarayı Mağrib sivil mimarisinin en güzel örneğidir. 30 Mart 1912'de Sultan Abdülhafız ile imzaladıkları antlaşma uyarınca himaye dönemini başlatan Fransızlar 7 Eylül'de Merakeş'e girdiler ve şehrin idaresini buranın yerlisi Tihâmî el-Cilâvî Paşa'ya vererek onun sayesinde nüfuzlarını Merakeş çevresindeki bütün Berberî kabilelerine kabul ettirdiler. Fransızlar'ın himayesinde güçlenen ve aşırı derecede zenginleşen bu yerli sömürge valisinin mallarına bağımsızlığın ilânından sonra el konulmuştur; hâlâ şehirde onun adını taşıyan bir saray bulunmaktadır. Fransızlar'ın sömürge idarelerine Rabat'ı merkez seçmeleri Merakeş'i tekrar ikinci plana düşürmüştür.

Günümüzde Merakeş-Tansift-Havz idarî biriminin (cihet) merkezi ve nüfus bakımından ülkenin dördüncü büyük şehri olan Merakeş iki kesime ayrılmakta ve bunlardan 12 km. uzunluğundaki surlarla kuşatılmış eski şehre Medine veya Kasba (Kasaba), Fransız idaresi sırasında kurulan hurma ve portakal bahçeleriyle ünlü yeni kesime Ciliz, İnciliz veya Ceviliz denilmektedir. Nüfusu 2004 yılı başlarına ait tahminlere göre 850.000'i aşan Merakeş önemli bir turizm merkezidir. Turistlerin en fazla ziyaret ettikleri yerlerin başında Sâhatü'l-Murâbitîn, Sâhatü câmii'l-Fenâ, Sâhatü'l-Muvahhidîn, Sâhatü'l-meşvere ve Sâhatü'l-hürriyye kesimlerinde yer alan İbn Yûsuf Medresesi, Kütübiyye Camii, Kasba Camii, Dârü Sî Saîd (müze), Bâbü Dükkâle Camii ve Çeşmesi, İbn Sâlih Camii, Mevâsîn Camii ve Çeşmesi, Fenâ Camii, Sa'dî türbeleri, Bâhiye Sarayı, Dârülmahzen Sarayı, Cilâvî Sarayı ve surlar gelmektedir. "Seb'atü ricâl" de Mera-

Merakeş'te bir pazar yeri

keşli yedi meşhur şahsiyet Sîdî Ebû'l-Haccâc Yûsuf b. Ali es-Sanhâcî, Kâdî İyâz, Ahmed b. Ca'fer es-Sebtî, Sîdî Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî, Sîdî Ebû Fâris Abdülazîz et-Tebbâ', Ebû Muhammed Abdullah el-Gazvânî, Sîdî Abdurrahman b. Abdullah es-Süheyfî başta olmak üzere birçok âlim ve sûfînin kabirlerini barındıran bir ziyaretgâhtır. İfrenî, *Dü-rerü'l-hicâl fi menâkibi seb'ati ricâl* adlı eserinde bu yedi âlimin biyografilerine yer vermektedir.

Merakeş'te Atlas dağlarından inen kabilelerle Sahrâ bölgesinden gelen göçebe-ler, Mağribli Berberler'le Araplar ve Batı Afrika'dan göçen siyahiler kaynaşmış vaziyette olup şehir Fas şehirleri içinde Afrika kimliğinin en fazla hissedildiği yerdir. Ticaretin çok canlı olduğu Merakeş'te Murâbitlar'dan beri çeşitli el sanatları devamlı gelişmiş ve deri işlemeciliği, dövme demir ve bakır işçiliği, dokumacılık gibi alanlarda burası dünya çapında ün kazanmıştır. Günümüzde Merakeş'te meşhur âlim Kâdî İyâz adını taşıyan bir üniversite bulunmakta ve şehrin milletlerarası bağlantısı Merakeş Minâre Havaalanı ile sağlanmaktadır.

Merakeş'te yaşamış olan büyük âlimler arasında yukarıda adları geçen yedi kişiden başka Ebû Mervân Abdülmelik İbn Zühr, Ebû İshak İbrâhîm ed-Dânî, Muhammed b. Kâsım İbn Ebû Bekir el-Kureşî el-Mâlekî, İbnü'l-Bennâ el-Merrâküşî, Hasan b. Ali el-Merrâküşî, Ali b. Ömer el-Merrâküşî, İbn Tufeyl, İbn Rüşd, Abdülvâhid el-Merrâküşî, İbn Abdülmelik, İbnü'l-Muvakkît, İfrenî, Mencûr, İbnü'l-Kâdî, Fişâlî ve Abdülvâhid es-Sicilmâsi sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bekrî, *el-Muğrib* (nşr. de Slane), Paris 1965, s. 153-154; Şerîf el-İdrîsî, *Nüzhetü'l-müşâk*, Beyrut 1409/1989, I, 233-236; *el-İstibşâr fi 'acâ'ib-i'l-emşâr* (nşr. Sa'd Zağlûl Abdülhamîd), Dârülbeyzâ 1985, s. 208-211; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), V, 111; İbnü'z-Zeyyât et-Tâdilî, *et-Teşevvûf ilâ ricâlî't-taşavvuf* (nşr. Ahmed et-Tevfik), Rabat 1404/1984, tür.yer.; İbn Saîd el-Mağribî, *el-Muğrib*, bk. İndeks; a.mlf., *Kitâbü'l-Coğrâfiyâ* (nşr. İsmâîl el-Arabî), Beyrut 1970, s. 123, 125, 137, 148; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib* (nşr. E. Lévi-Provençal), Beyrut 1980, I, 21-24; İbn Ebû Zer', *el-Enisü'l-muğrib*, Rabat 1973, s. 139; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlikü'l-ebşâr fi memâlik-i'l-emşâr* (nşr. Mustafa Ebû Dayf), Dârülbeyzâ 1988, s. 129-136; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, V, 156-157; Himyerî, *er-Ravzû'l-mi'târ*, s. 540-541, ayrıca bk. İndeks; Hasan el-Vezzân, *Vaşfü İfrîkiyye*, I-II, bk. İndeks; *el-Huletü'l-Mevşiyye fi zikri'l-ahbârî'l-Merrâküşiyye* (nşr. Süheyl Zekkâr – Abdülkâdir Zimâme), Rabat 1399/1979, s. 12-16; Muhammed Osman el-Merrâ-

küşî, *el-Câmi'âtü'l-Yûsufiyye bi-Merrâküş fi tis'i mi'e sene*, Rabat 1356/1937, tür.yer.; İbnü'l-Muvakkît, *es-Sa'âdetü'l-ebediyye fi't-ta'rif bi-meşâhiri'l-hazretî'l-Merrâküşiyye* (nşr. Hassan Cellâb – Ahmed Mütefekkir), Merakeş 1423/2002; *Les sources inédites de l'histoire du Maroc* (ed. E. Leroux), Paris 1905-1953; H. Terrasse, *Histoire du Maroc des origines à l'établissement du protectorat français*, Casablanca 1949-50, I-II, tür.yer.; G. Deverdun, *Inscriptions arabes de Marrakech*, Rabat 1956; a.mlf., *Marrakech des origines à 1912*, Rabat 1959-66, I-II; Hasan Ahmed Mahmûd, *Kiyâmü devleti'l-Murâbitîn*, Kahire 1956, tür.yer.; P. Pascon, *Le Haouz de Marrakech*, Rabat 1959; Abbas b. İbrâhîm, *el-İ'lâm*, I, 57-100; İbrâhîm Harekât, *el-Mağrib 'abre't-târîh*, Dârülbeyzâ 1405/1984, I, 222-223; II, 387-398; Jamil M. Abu'n-Nasr, *A History of the Maghrib in the Islamic Period*, Cambridge 1987, s. 310, 370-371, 382, 391-392; M. Brett, "Marrakech", *Dictionary of the Middle Ages* (ed. J. R. Strayer), New York 1987, VIII, 150-151; İsmet Abdüllatif Dendeş, *Deurü'l-Murâbitîn fi neşri'l-İslâm fi ğarbi İfrîkiyyâ*, Beyrut 1408/1988, s. 98, 104, 105, 131, 142-143, 147, 167, 223; *Merrâküş mine't-te'sîs ilâ âhiri'l-aşri'l-Muvaħħidi*, Dârülbeyzâ 1989; J. Ganiage, *Histoire contemporaine du Maghreb de 1830 à nos jours*, Paris 1994, s. 393, 398, 410, 414, 537-543, 553, 560, 574, 576; Pierre de Cénival, "Merâkeş", *IA*, VII, 738-751; a.mlf., "Marrâkush", *EP* (Fr.), VI, 573-582.

MUHAMMED RAZÛK

el-MERÂSİL (المراسيل)

Ebû Dâvûd es-Sicistânî'nin
(ö. 275/889)

mürsel hadisleri ihtiva eden eseri.

223 râvî (mürsil) tarafından rivayet edilen 544 mürsel hadisi içermektedir. Eserin müstakil bir kitap mı, *es-Sünen*'in son bölümü veya tekmilesi mi olduğu hususu tartışılmış ve *es-Sünen*'in tekmilesi olduğu, sonraki dönemlerde ayrıca istinsah edildiğinden müstakil bir eser zannedildiği ihtimali ağırlık kazanmıştır. Nitekim Ebû Dâvûd'un *es-Sünen*'i tanıtmak için Mekkeliler'e yazdığı mektupta kitabını on sekiz cüze ayırdığını, bu cüzlerden birinde mürsel hadisleri konularına göre tertip ettiğini belirtmesi (*Risâletü Ebi Dâvûd es-Sicistânî ilâ ehli Mekke*, s. 51), yine bu mektubunda *es-Sünen*'in 4800 kadar hadis ihtiva ettiğini, bunlardan 600 kadarının mürsel olduğunu söylemesi (a.g.e., s. 52) ve *el-Merâsîl*'deki hadis sayısının bu rakama yakın olması, eserin bazı yazma nüshalarında *es-Sünen*'in sonunda yer alması (Köprülü Ktp., nr. 363), *el-Merâsîl*'i neşreden Abdülazîz İzzeddin es-Seyrevân'ın neşrine esas aldığı Ezher Kütüphanesi'ndeki üç nüshadan birinin

son varığında "Hâzâ âhirü'l-merâsîl min *Kitâbi's-Sünen*" kaydının bulunduğunu söylemesi eserin *es-Sünen*'in tekmilesi olduğunu göstermektedir.

Ebû Dâvûd'un böyle bir kitabı niçin derlediği veya *es-Sünen*'ine böyle bir bölümü niçin eklediği sorusu, onun mürsel hadislerin delil olarak kullanılıp kullanılmayacağı hususundaki görüşüyle bağlantılıdır. Mekkeliler'e yazdığı mektupta Süfyân es-Sevrî, Evzâî, Mâlik b. Enes gibi âlimlerin mürsel hadisle ihticak ettiklerini, mürsel hadisleri delil olarak kullanma konusunu ilk tartışmaya açan kişinin İmam Şâfiî olduğunu belirttikten sonra, mürsel rivayetin kuvvet bakımından müned gibi olmamakla beraber mürsel hadislerle zıt düşen müned rivayetler olmadığı veya herhangi bir konuda mürsel hadis dışında bir rivayet bulunmadığı takdirde mürsel hadisle amel edileceğini ifade etmektedir (a.g.e., s. 32-33). Ebû Dâvûd'u mürsel hadisleri bir araya toplama sevkeden âminin onun bu görüşleri olduğu anlaşılakta, müellifin bütün mürsellersi değil ayıklamaya tâbi tuttuğu mürsellersi eserine aldığı daha kuvvetli bir ihtimal olarak kabul edilmektedir. Bu mürsellerden hangilerinin müned tarikeleri bulunduğunu tesbit etmek amacıyla nâşirlerin yaptığı tahrîrler yeterli değildir. Konunun aydınlanması için daha geniş çaplı araştırmalar yapmaya ihtiyaç vardır.

el-Merâsîl'i hadislerin isnadlarını hazfederek yayımlayan Ali el-Mağribî et-Trablusî (Kahire 1310, bu baskı oldukça hatalıdır), Abdülazîz İzzeddin es-Seyrevân (Beyrut 1406/1986) ve Abdülmü'tî Emîn Kal'acî'den (Beyrut 1406/1986) sonra eserinin güzel neşrini Şuayb el-Arnaût yapmıştır (Beyrut 1408/1988). Nâşir, neşrine esas aldığı Köprülü Kütüphanesi'ndeki yazmanın (nr. 294/2) son yaprağında bulunan bir kayıttan hareketle bu nüshanın İbn Hacer el-Askalânî'nin el yazması olduğunu ileri sürmektedir (neşreden giriş, s. 12-13). *el-Merâsîl*'in Kütahya Vahîd Paşa İl Halk Kütüphanesi'ndeki nüshasının (nr. 150) eseri yayımlayanlar tarafından görülmediği anlaşılmaktadır. *Tuħfetü'l-eşrâf bi-ma'rifeti'l-eşrâf* adlı eserinin (bk. bibl.) son kısmını mürsel hadislerle ayıran Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî, *Kütüb-i Sitte*'deki mürsellersi râvilerine göre alfabetik olarak bir araya getirmiş, Ebû Dâvûd'un *el-Merâsîl*'indeki rivayetleri de on kadarı hariç aynen iktibas etmiştir. Mizzî bu eserinde, Ebû Dâvûd'un *el-Merâsîl*'indeki 544 rivayet di-